

สังคีตการ : นิยาม ความหมายและปฏิเวธ

Voicing Terms : Definite – Meaning and Interpretation

จันทนา คชประเสริฐ¹

บทคัดย่อ

หลักการขับร้องเพลงไทย เป็นสิ่งที่ผู้เริ่มฝึกปฏิบัติการขับร้องเพลงไทยควรคำนึง และศึกษาเพื่อให้เข้าใจในหลักการเบื้องต้นของการขับร้องเพลงไทย ทั้งเรื่องท่าทางในการนั่ง การใช้เสียง จังหวะ ทำนอง ถ้อยคำ การเอื้อน การหายใจ การสร้างอารมณ์ การศึกษาทำความเข้าใจในนิยามและความหมายของการใช้เสียง ในการขับร้องเพลงไทย ได้แก่ เสียงเออ เสียงเออ เสียงอ้อ เสียงเอ๋ย เสียงเออะ เสียงเฮอ เสียงฮือ เสียงฮี เสียงหือ เสียงเอ็งเออ รวมไปถึงนิยามและความหมายของกลวิธีการขับร้องเพลงไทย จำนวน 45 กลวิธี ได้แก่ ครั้น กระทบ เน้นเสียง ประคบเสียง ประคบบค้ำกล่อมเสียง กลิ้งเสียง กลิ้งเสียง กลืนเสียง ขยักขย่อน เสียงครวญ ควงเสียง ซ้อนเสียง ปั่นเสียงปั่นคำ ปริบ โปรย เสียงผ่าน ผ่นเสียง ผ่อนเสียง ม้วนเสียงม้วนคำ โยกเสียง โยนเสียง รวบเสียง ลักจังหวะย้อยจังหวะ เสียงไหล สะดุดเสียง (ปริบ) เสียงหนักเสียงเบา หางเสียง เหนินเสียง โหนเสียง เสียงลอย เสียงอาศัย (เสียงผี) อมเสียง เสียงลงทรวง เสียงพลั่ว เสียงเครือ ร่อนไปไม่ร่วง สะบัดเสียง ทิ้งเสียง เสียงลอยจังหวะ ปิบเสียง กระหนกคอ ประดิษฐ์คำ กระด้างหู นุ่มหู และสำเนียงเพลง

คำสำคัญ: สังคีตการ / นิยาม / ปฏิเวธ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The principles of Thai classical singing are necessary method for the singer in the beginning level which involving in the posture of singer, using voice, rhythm-beat, word in lyrics, melisma (Euen), breathing, emotion making and the study of voicing terms and meaning of the important words to produce the singing sound: er, eoy, ue, eoyh, erh, her etc. There are 45 techniques in Thai classical singing such as krun, kratob, nenseang, prakob, Klom Seang.

Keywords: Voicing Terms; Thai Classical Singing; Interpretation

การขับร้องเพลงไทย เป็นศาสตร์ที่มีเสียงเป็นเครื่องมือในการขับร้อง และการนำเสียงไปพัฒนาให้เกิดศิลปะอันวิจิตร ปรากฏในวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในรูปแบบและบทบาทหน้าที่อันแตกต่างกันออกไป ทั้งวัตถุประสงค์เพื่อใช้สำหรับประกอบพิธีกรรม และเพื่อความบันเทิงบันเทิง ผ่อนคลาย

สังคมปัจจุบัน ได้รับการนิยามว่าเป็น ยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร รับถ่ายเทข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทำให้กระแสวัฒนธรรมจากต่างชาติ หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็ว ปรากฏการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ความนิยมในศิลปะตามชนบประเพณี ได้แก่ การฟ้อนรำ การบรรเลงดนตรีไทย เสื่อมถอยลดลงไป รวมถึงผู้ที่สนใจในศิลปะการขับร้องเพลงไทยลดน้อยลงด้วยเช่นกัน ศาสตร์ด้านการขับร้องเพลงไทยจึงมีความสำคัญลดลงด้วยในสังคมไทย

จากปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนมีความตั้งใจจะเรียบเรียงหลักการขับร้องเพลงไทย สำหรับผู้ที่สนใจในการขับร้องเพลงไทย ในขั้นต้นนั้น ผู้ที่เริ่มฝึกปฏิบัติขับร้องเพลงไทยควรศึกษาหลักการเบื้องต้นของการขับร้องเพลงไทยตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ท่าทาง หมายถึง บุคลิกลักษณะในการขับร้องเพลงไทย

1.1 การนั่งขณะการขับร้องเพลงไทย นิยมการนั่ง 2 วิธี คือ การนั่งพับเพียบกับพื้นและการนั่งบนเก้าอี้ ท่านั่งนั้นต้องนั่งตัวตรง มือทั้งสองวางทับกันบนตัก ถ้านั่งกับพื้นควรเก็บปลายเท้าให้เรียบร้อย ถ้านั่งเก้าอี้ควรนั่งให้ส้ารวม ไม่แกว่งขาและเท้า

1.2 การวางสีหน้า ควรวางสีหน้าปกติ ไม่แสดงสีหน้าไม่สุภาพ

2. เสียง หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความสั่นสะเทือนหรือการกระทบกระทั่งกันระหว่างอวัยวะภายในลำคอหรือที่เรียกว่าอุปกรณ์ของเสียง เช่น คอ ลิ้นปี่ เพดาน ฟัน ไรฟัน ปุ่มเหงือก ลิ้น ปากและคาง ซึ่งรู้สึกได้ทางโสตประสาท ความสั่นสะเทือนที่เป็นช่วงยาวเป็นเสียงต่ำ ถ้าความสั่นสะเทือนที่เป็นช่วงสั้นหรือถี่เป็นเสียงสูง อุปกรณ์เหล่านี้ทำหน้าที่ของดนตรีอย่างดีที่สุด ที่ช่วยในการส่งให้การเปล่งเสียงออกมาจากลำคอสู่ภายนอกปากได้ โดยให้เป็นเสียงโดนนั่น ย่อมเป็นเรื่องของผู้กระทำ (ผู้ขับร้อง) เสียงของนักร้องต้องประกอบกับธรรมชาติช่วยด้วย คือต้องมีเสียงแจ่มใส ไม่แหบเครือ กังวานไพเราะ ถ้าร้องเสียงสูงสามารถขึ้นสูงได้มากไม่แหบหรือสั่น หากร้องลงเสียงต่ำสามารถลงได้ต่ำสุดไม่อ้อแอ้ การขับร้องเพลงไทยจำเป็นต้องให้อาการเสียงเข้ากับเสียงดนตรี จึงจำเป็นต้องรักษาระดับเสียงไว้โดยไม่ลดลงต่ำหรือเพี้ยนสูงขึ้น ต้องมีกำลังเสียงที่สม่ำเสมอ เพราะมีกฎข้อบังคับอยู่ว่า เพลงนั้น ๆ ทางนั้น ๆ ต้องขับร้องหรือบรรเลงเสียงนั้น ต้องขับร้องเสียงนั้นเสียงนี้ เปลี่ยนระดับเสียงไม่ได้

3. จังหวะ หมายถึง การแบ่งส่วนย่อยของเพลง ซึ่งดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ ทุกขณะที่แบ่งนี้คือ “จังหวะ” จังหวะที่ใช้ในการขับร้องเพลงไทย สามารถแบ่งได้ออกเป็น 3 อย่าง คือ

3.1 จังหวะสามัญ หมายถึง จังหวะทั่วไปที่ต้องยึดเป็นหลักสำคัญของการขับร้อง แม้ไม่มีสิ่งใดเป็นเครื่องให้สัญญาณจังหวะ ผู้ขับร้องต้องมีความรู้สึกในใจตลอดเวลา

3.2 จังหวะฉิ่ง หมายถึง การแบ่งจังหวะด้วยเสียงที่ตีฉิ่ง เพื่อให้รู้จังหวะเบาและจังหวะหนัก โดยปกติฉิ่งตีสลับกันเป็น “ฉิ่ง” ทีหนึ่ง “ฉับ” ทีหนึ่ง ฉิ่งเป็นจังหวะเบาและฉับเป็นจังหวะหนัก ส่วนการใช้จังหวะถี่หรือห่างอย่างไรแล้วแต่ลักษณะของเพลง

เพลงพิเศษบางเพลง อาจตีแต่เสียงที่ดังฉิ่งล้วน ๆ หรือฉับล้วน ๆ ได้ เพลงสำเนียงจีนหรือญวน มักตีเป็น ฉิ่ง ฉิ่ง ฉับ แต่ฉับเป็นการแทรกเสียงฉิ่งพยางค์ที่ 2 เข้ามาอีกพยางค์หนึ่งเท่านั้น

มิได้เป็นจังหวะพิเศษแต่อย่างใด ส่วนเพลงจังหวะพิเศษ ยกตัวอย่างเช่น เพลงจำพวก โอ้โลม ชมตลาดและยานี เป็นต้น

3.3 จังหวะหน้าทับ หมายถึง การถือหน้าทับเป็นเกณฑ์นับจังหวะ เมื่อหน้าทับตีจบไป เที้ยวหนึ่งนับเป็น 1 จังหวะ ตีจบไป 2 เที้ยว นับเป็น 2 จังหวะ แต่หน้าทับที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนด จังหวะนี้ โดยปกติใช้แต่หน้าทับที่เป็นประเภทนั้น ๆ เช่น พรบไก่อหรือสองไม้ กับอัตราชั้นของเพลง เช่น สามชั้น สองชั้นและชั้นเดียว ส่วนเพลงที่มีหน้าทับพิเศษ ซึ่งมีความยาวมาก มิได้เอาหน้าทับประจำเพลง เช่นนั้นมาเป็นเกณฑ์กำหนดจังหวะ เช่น เพลงตระนิมิต ซึ่งมีหน้าทับตะโพนประจำเพลงอยู่ เวลาบรรเลง ตะโพนตีหน้าทับตะโพน ซึ่งมีความยาวเท่ากับทำนองเพลง หน้าทับกับทำนองเพลงจบลงพร้อมกัน แล้วถือว่า เพลงตระนิมิตมีจังหวะเดียวไม่ได้ หากตรวจให้ทราบว่าเพลงนี้มีกี่จังหวะ ต้องใช้หน้าทับพรบไก่อสองชั้นเป็น เกณฑ์ตรวจสอบ เพราะเพลงตระนิมิตเป็นเพลงประเภทหน้าทับพรบไก่อ เมื่อนำหน้าทับพรบไก่อตีเข้ากับทำนอง เพลงตระนิมิตตีหน้าทับได้ 8 เที้ยว เป็นอันรู้ได้ว่าเพลงตระนิมิตมีกี่จังหวะ การที่นักดนตรีพูดกันว่าเพลงนี้ เท่านั้นจังหวะ เพลงนั้นเท่านั้นจังหวะหมายถึงการนับจังหวะหน้าทับดังกล่าวมานี้

4. ทำนอง หมายถึง เสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ สลับสับสนกันไป นักร้องที่ดีควรรู้จักดับแต่งทำนองให้ สละสลวยทั้งขึ้นและลง ไม่ว่าจะเป็นตอนเอื้อนหรือมีถ้อยคำที่ต้องรักษาเนื้อร้องให้ครบถ้วนถูกต้องไม่ขาดไม่เกิน ความดีของการร้องอยู่ที่ทำนองเพลงเป็นส่วนใหญ่ อีกประการหนึ่ง เพลงไทยย่อมมีทำนองบางตอนที่คล้ายคลึง กันและสามารถนำมาใช้แทนกันได้ โดยไม่ผิดหลักวิชา แต่ต้องรักษาทำนองเพลงของแต่ละเพลงไว้ มิให้ ปะปนกัน ทำนองเพลงไหนให้อยู่เพลงนั้น ถ้าหากนำมาแทนกันไม่มีความหมาย กลายเป็นทำนองเพลงเดียวกัน หมดและถ้ามีการเปลี่ยนบทร้องใหม่ ทำนองบางตอนอาจต้องเปลี่ยนไปให้รับกับถ้อยคำในบทร้อง รักษา ทำนองเดียวกันนั้นไม่ได้

5. ถ้อยคำ หมายถึง ผู้ขับร้องต้องร้องให้ชัดเจนตามบทประพันธ์ รู้จักแบ่งถ้อยคำในวรรคในตอน ให้ถูกต้องกับวิธีอ่าน โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เช่น ในบทประพันธ์ของกลอนแปด อาจแบ่งคำออก ได้เป็น 2-3-3 หรือ 3-2-3 สุดแต่ความหมายของคำประพันธ์ นอกจากต้องร้องให้ชัดถ้อยชัดคำแล้ว การเน้นเสียงตรงที่ควรเน้น บังคับคาง ปาก แก้ม ลิ้น คอ อวัยวะเหล่านี้ทำให้การขับร้องเด่นขึ้น เน้น-เบา มากหรือน้อยสุดแต่พิจารณาตามความเหมาะสมและประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ต้องฟังรักษาและออก เสียงของอักษร “ร” และ “ล” สระไอ สระอา การออกเสียงสั้นยาวต้องให้ถูกต้อง

6. การเอื้อน เป็นทำนองอย่างหนึ่งในการร้องที่มีลักษณะสำคัญที่สุดที่ผู้ขับร้องควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ ความไพเราะของการขับร้องมิได้อยู่ที่เสียงดีอย่างเดียว การฝึกเอื้อนให้เกิดความไพเราะได้อารมณ์ฟังระรื่นหู เป็นวิธีการที่ยากและนับเป็นหัวใจของการขับร้องเพลงไทยและสิ่งที่จะแสดงให้เห็นเด่นชัดในความเป็นเอกลักษณ์ของเพลงไทยในการขับร้องนี้ก็คือ การเอื้อน

แนวทำนองของการขับร้องส่วนที่นอกเหนือจากคำร้องนั้น เราเรียกว่า การเอื้อน ทั้งสิ้น เหตุแห่งการที่ทำให้นักร้องเพลงไทยไม่อ้าปากกว้าง ทั้งนี้เนื่องจากถูกบังคับโดยธรรมชาติของเสียงเอื้อน เนื่องจากเสียงเอื้อนประกอบไปด้วยเสียงเอื้อนเป็นสิ่งสำคัญและมีสระเอื้อน สระอิ สระอือ เข้ามาร่วมด้วย เพราะฉะนั้นความกว้างแคบในการอ้าปากทำได้เท่ากับการออกเสียงสระดังกล่าวนี้เท่านั้น ถ้าอ้าปากกว้างมากกลายเป็นสระอาหรือห่อปากมากไปกลายเป็นสระโอะหรือสระอุไปได้ ซึ่งถือเป็นการเอื้อนที่ผิดวิธี ส่วนตัวอักษรที่ใช้ในการเอื้อนนั้นมีเพียงตัว อ ง และ ฮ นำมาใส่เมื่อต้องการให้เสียงอ่อนลงและมักใช้ส่วนรอยต่อในการหายใจตรงเอื้อนเสียงเฮอ นี้เอง

7. การหายใจ เนื่องจากลมหายใจที่ปล่อยออกมากระทบเส้นเสียง ทำให้สั่นสะเทือนบังเกิดเป็นเสียงขึ้น ดังนั้นลมจึงถือเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการขับร้อง ผู้ขับร้องต้องฝึกผ่อนและถอนลมหายใจให้ถูกที่ซึ่งส่งผลให้การขับร้องฟังแล้วนุ่มนวล ไม่รู้สึกลำบากเป็นห้วง ๆ ข้อควรระวังในการผ่อนหรือถอนลมหายใจนั้นระวังอย่าให้เกิดเสียงลมหายใจดังและไม่ยกไหล่หรือยกตัว

8. การสร้างอารมณ์ การใส่อารมณ์ในบทเพลงนั้น ผู้ขับร้องต้องศึกษาอารมณ์ของเพลงและบทร้องให้เข้าใจเสียก่อน การใส่อารมณ์ต่าง ๆ ให้รู้สึกเศร้า หวาน รัก โศก โกรธ ดีใจ เสียใจ การใส่อารมณ์ในเพลงไทยได้ดีต้องอาศัยวิธีการต่าง ๆ การประคับประคอง ควบคุมเสียง ผ่อนเสียง ให้เหมาะให้ควร การที่ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ตามที่เรากำลังต้องการได้นั้น ต้องพิจารณาและจดจำให้ได้ว่าในแต่ละที่แต่ละแห่งใช้วิธีการอย่างไร

ภาพที่ 1 ทำนองของผู้ขับร้องเพลงไทย

ที่มา : Taipei National University of the Arts, บันทึกเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2557

เสียงที่ใช้ในการขับร้องเพลงไทย

การขับร้องเพลงไทยนั้นมีเทคนิคหลายอย่าง ต้องมีการจดจำและฝึกฝนวิธีการต่าง ๆ ให้เกิดทักษะสำหรับวิธีการฝึกหัดขับร้องเพลงไทยนั้นควรทราบเกี่ยวกับเสียงที่ใช้ในการขับร้องเพลงไทย

1. เสียงเออ
2. เสียงเอย
3. เสียงอีอ
4. เสียงเอ้ย
5. เสียงเออะ
6. เสียงเฮอ
7. เสียงฮือ
8. เสียงฮี
9. เสียงหือ
10. เสียงเอ็งเอ

สำหรับเสียงที่ได้กล่าวถึงแล้วนั้นมีวิธีการเปล่งเสียงดังนี้

1. วิธีการทำเสียง เออ

ใช้น้ำหนักเสียงเล็กน้อยอยู่ที่โคนลิ้น บังคับคอให้แข็ง เพยอริมฝีปากเล็กน้อยแล้วเปล่งเสียงออกจากคอโดยตรงโดยไม่ขยับคางและไม่หุบปาก

2. วิธีการทำเสียง เอย

ใช้วิธีเช่นเดียวกับเสียง “เออ” จนเมื่อออกเสียง “เอย” ให้ขยับโคนลิ้นกระดกขึ้นหาเพดานปากเล็กน้อย ให้ขอบลิ้นสองข้างกระทบเพดานปากแล้วแยกมุมปากออกเล็กน้อยให้เกิดเป็นเสียง “อี” ที่ไม่ชัดเจนนัก เมื่อสุดทางเสียงควบลำตามเสียง เออ ออกมาร่วมด้วยนิยมใช้เมื่อสิ้นสุดการเอื้อนก่อนถึงคำร้อง

3. วิธีการทำเสียง อีอ

เพยอริมฝีปากอ้าจากกันเล็กน้อย เปล่งเสียงออกจากคอโดยตรง บังคับคางไว้ให้นิ่งแล้วยกโคนลิ้นขึ้นเล็กน้อย เพื่อเปลี่ยนทางลมให้มากระทบเพดานปากและเปล่งเสียงให้ออกมาทั้งทางจมูก (เสียงขึ้นนาสิก) และทางปาก

4. วิธีการทำเสียง เอ้ย

เหมือนการทำเสียง “เอย” แต่ผันเสียงให้สูงขึ้นโดยไม่หุบปาก เปลี่ยนน้ำหนักเสียงในช่วงทางเสียงให้ไปอยู่ที่จมูก

5. วิธีการทำเสียง เออะ

เปล่งเหมือนเสียง “เออ” แต่สะกดเสียงให้สั้นลง

6. วิธีการทำเสียง เฮอ

ต้องเปล่งเสียงออกจากคอ บังคับให้น้ำหนักเสียงมาอยู่ที่เพดานและขึ้นนาสิก เปล่งเสียงให้กระทบทั้งสองทาง แต่ผ่านทางปากมากกว่าทางจมูก

7. วิธีการทำเสียง ฮือ

เหมือนกับการเปล่งเสียง “เฮอ” แต่ต้องออกเสียงให้น้ำหนักขึ้นนาสิกแรงกว่าปกติ โดยยกโคนลิ้นกระดกขึ้นหาเพดานปาก แต่ไม่ชิด เมื่อตามด้วยเสียง “เออ” มักมีเสียง “ง” ติดออกมาด้วย อันเป็นลักษณะการเอื้อนอย่างหนึ่งของไทย แต่ถ้าใช้ “เออ” คู่กับเสียง “ฮือ” ไม่มีเสียง “ง” ติดมา

8. วิธีการทำเสียง ฮี

หลักการเหมือนการเปล่งเสียง “ฮือ” แต่ทำให้เสียงสะดุดสั้นลง

9.. วิธีการทำเสียง หือ

เผยแพร่ริมฝีปากเล็กน้อย เปล่งเสียง “ฮือ” ผ่านออกมาช้า ๆ พร้อมกับผันเสียงขึ้นสูงให้เสียงออกมาทางจมูก การเปล่งเสียงออกคำไม่ชัดเจน เมื่อจวนสุดเสียงต้องค่อย ๆ ลดกำลังลงที่ละน้อยจนสุดทางเสียง

10.. วิธีการทำเสียง เอิงเงอ

เริ่มต้นด้วยการเปล่งเสียง “เออ” แล้วกระดกโคนลิ้นขึ้นไปสัมผัสชิดเพดานปาก เสียงออกทางจมูกและเกิดเสียง “เอิง” แล้วเปล่งเสียงต่อเหมือน “เออ” โดยติดเสียง “ง” มาด้วย (คณพล จันทน์หอม, 2539)

กลวิธีการขับร้องเพลงไทย

กลวิธี หมายถึง เทคนิค หรือกระบวนการในการใช้เสียงร้องลักษณะต่าง ๆ ที่ใช้ในการขับร้องเพลงไทย ประกอบไปด้วยกลวิธีการขับร้องเพลงไทยประกอบการขับร้องเพลงไทยทั้งหมด 45 กลวิธี (กาญจนา อินทรสุณานนท์, 2536) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ครั้น

เสียงครั้น หมายถึง การทำเสียงร้องให้สะดุด สะเทือน เพื่อให้เกิดความไพเราะ กลวิธีการทำเสียงครั้นนี้มีในทุกเพลง การร้องเพลงไทยถ้าไม่มีเสียงครั้นจะฟังเรียบเกินไป

2. กระทบ

เสียงกระทบหมายถึงการออกเสียงคำร้องเมื่อเวลาร้องเพลง โดยออกเสียงคำร้องคำเดียวหรือพยางค์เดียวร้องออกเป็นหลายพยางค์ ถ้าร้องเป็น 2 พยางค์ เรียกว่า กระทบคู่ 2 ถ้าเป็น 3 พยางค์ เรียกว่า กระทบคู่ 3 เช่นคำว่า “เจ้า” เมื่อร้องว่า “จา - เอ้า” เรียกว่ากระทบคู่ 2 หรือคำว่า “แนบ” ร้องเป็น “แน- แอ - แอ - แนบ” เรียกว่ากระทบคู่ ๔ การออกเสียงกระทบบมีหลายลักษณะเรียกว่า กระทบคู่ 2 กระทบคู่ 3 กระทบคู่ 4 และกระทบคู่ 5 การกระทบคู่ต่าง ๆ นั้น คู่ 5 จะมีน้อยมาก เพราะจะทำให้ยาก ต้องค่อย ๆ ออกเสียงโดยแยกคำให้เกิดความไพเราะ

3. เน้นเสียง

การเน้นเสียงนั้นมีการร้องเพลงไทยทุกเพลง ถ้าต้องการให้เกิดความชัดเจนข้อความคำร้องใดก็จะเน้นเสียงให้ชัดเจน หรือการเอื้อนทำนองร้องใดที่ต้องการให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ฟังฟังส่วนที่ต้องการนี้ก็จะร้อง

เน้นเสียงให้ชัดเจน มีโซ่ร้องเน้นตลอดทั้งเพลง ควรมีที่เน้นและไม่เน้นจึงจะเกิดความไพเราะ ถ้าเรียบเฉยทั้งเพลงก็ไม่ไพเราะ หรือเน้นทั้งเพลงก็ดูแปลก ๆ ไม่ไพเราะเช่นเดียวกัน

การเน้นคำมีมากในบทละคร การร้องให้กับตัวละครนั้นจำเป็นต้องมีการเน้นคำ เพราะเวลานี้กล่าวถึงตัวละครตัวไหน กำลังทำอะไร จะได้ทราบเรื่องราวได้ถูกต้อง

4. ประคบเสียง ประคบคำ

หมายถึง การทำให้เสียงและคำหนักแน่น ไม่โพล่งดังมากจนเกินไป

5. กล่อมเสียง

การกล่อมเสียงนั้นเป็นกลวิธีอย่างหนึ่ง ทำเสียงให้นวล ราบรื่น หรือทำเสียงให้เนียน

ในการเปล่งเสียงแต่ละครั้งในแต่ละเพลงมีความแตกต่างกัน การกล่อมเสียง คือ คำใดก็ตามที่ต้องการกล่อมเสียงต้องค่อย ๆ ออกเสียงไม่ให้สะดุด ให้ฟังนุ่มนวลราบรื่น

6. กลิ้งเสียง

การกลิ้งเสียงนั้นเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการร้องเพลง จะคล้าย ๆ กับการกล่อมเสียง แต่การกลิ้งเสียงนั้นจะทำเร็วกว่า ในการร้องเพลงไทย คำร้องที่ต้องการจะทำให้เกิดความไพเราะเหมาะสม ออกเสียงให้ราบรื่น ไม่สะดุด แต่กระชับชัดเจน มีลีลาการออกเสียงที่ยาวเคลื่อนไหวตั้งแต่ออกเสียงจนจบคำได้ไพเราะราบรื่น คล้ายกับทำเสียงให้กลิ้งไปจนถึงจุดหมายดังตัวอย่าง

7. กลิ้งเสียง

กลวิธีการกลิ้งเสียงนั้นใช้ในคำร้องเพลงใดก็ตาม ถ้าต้องการกลิ้งเสียงคำต่าง ๆ ต้องร้องคำนั้น ๆ ให้ชัดเจนในรูปของการร้องมิใช่การอ่านออกเสียง การร้องชัดเจนนี้ต้องค่อย ๆ ผันเสียงร้องจากไม่ชัดไปให้ชัดในแต่ละคำ คล้าย ๆ กับการปั้นเสียง แต่คำที่ต้องการกลิ้งเสียงจะไม่ทำให้เสียงเลื่อนไหล ต้องกลิ้งเสียงให้คงที่ตรงกับทำนองของแต่ละเพลง

8. กลืนเสียง

กลวิธีการกลืนเสียงเวลาร้องเพลงในบางตอนต้องหุบปาก แล้วกลืนเสียงที่ร้องเพลงนั้นลงไปในคอ จึงเกิดความไพเราะ กลวิธีการกลืนเสียงนี้ ต้องมีการฝึก บางตอนก็ไม่ควรใช้กลวิธีนี้ บางตอนก็ควรใช้แล้วแต่เพลง แล้วแต่ลีลาทำนอง

9. ขยักขย่อน

การทำเสียงขึ้นและลงเสียงจากนาสิกต่อกับเสียงแท้ที่ได้กลมกลืน เรียกว่า ขยักขย่อนจริง ๆ แล้วกลวิธีที่เรียกว่า ขยักขย่อน นี้เหมาะกับบางเพลงเท่านั้น ไม่ควรใช้กลวิธีนี้พร่ำเพรื่อ

10. เสียงครวญ

กลวิธีการร้องเสียงครวญนี้ใช้กับเพลงที่มีลีลาทำนองโศกเศร้า สามารถยืดจังหวะได้เพื่อทำครวญให้เข้ากับอารมณ์เพลง โดยทั่วไปเพลงที่ร้องเสียงครวญนั้นจะใช้หน้าทับประเภทสองไม้ ผู้ร้องสามารถยืดจังหวะแต่ละช่วงแต่ละตอน สามารถยืดหยุ่นความสั้นยาวของช่วงการเอื้อนได้ตามต้องการ

11. ควงเสียง

การควงเสียง แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ควงขึ้น (ควงสูง) กลวิธีการร้อง ควงเสียง ที่เรียกว่าควงขึ้นนั้น ต้องใช้เสียงสูง โดยไล่เสียงจากต่ำไปหาสูง เน้นให้เกิดความไพเราะ และ ควงลง (ควงต่ำ) กลวิธีการควงเสียง ที่เรียกว่าควงลงนั้น ใช้วิธีการร้องจากเสียงสูงลงไปหาเสียงต่ำ กลับกับวิธีที่เรียกว่าควงขึ้น ดังได้กล่าวไปแล้ว

12. ซ้อนเสียง

กลวิธีการซ้อนเสียงนั้น ทำได้ยากมากต้องค่อยๆ แปลงเสียงให้ได้อารมณ์ในบทเพลงโดยออกเสียงมีความดังและเบาให้ได้เหมาะสมพอดี และผสมกับต้องเน้นคำร้องด้วย

13. ปั่นเสียง ปั่นคำ

กลวิธีการปั่นเสียง ปั่นคำ ได้แก่การออกเสียงหรือเปล่งเสียงในเนื้อร้อง หรือการเอื้อนให้ค่อย ๆ ชัดเจน ขึ้นจากไม่ชัดมาชัด โดยต้องค่อย ๆ เปล่งเสียงออกช้า ๆ จนชัดเจนในที่สุด

14. เสียงปรีบ

กลวิธีการทำเสียงปรีบนี้ ได้แก่ การเปล่งเสียงเอื้อนในบทเพลงต่าง ๆ ค่อย ๆ เปล่งและสะดุดเพียงเบา ๆ เฉพาะในบางตอนที่ต้องการให้เกิดความไพเราะ

15. เสียงโปรย

กลวิธีการทำเสียงโปรยนั้น ต้องเน้นเรื่องการออกเสียงที่ต้องค่อยๆ ผ่อนน้ำเสียงออกมาช้า ๆ ในการเอื้อนและการออกเสียงคำร้อง การทำเสียงโปรยนั้นมักจะมีมากในกลุ่มเพลงที่มีอารมณ์รัก หวาน

16. เสียงผ่าน

กลวิธีการผ่านเสียงคือการเอื้อนทำนองหรือคำร้อง จากเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่ง โดยมีลักษณะผ่านเสียงค่อยเปล่งเสียงขึ้นและลงช้า ๆ ให้เกิดความไพเราะ ทั้งนี้อาจมีการเน้นความหนักเบาจากการผ่านเสียงด้วย

17. ผั่นเสียง

กลวิธีการผั่นเสียง คือการออกเสียงคำร้องให้ได้ตามวรรณยุกต์ ในเพลงทุกเพลงมีคำร้อง การร้องคำร้องนั้น ถ้าออกเสียงไม่ได้ตามวรรณยุกต์ความหมายก็จะเปลี่ยนไป บางครั้ง โน้ตบังคับเสียงจะออกเสียงให้ตรงกับเสียงของทำนองเพลงได้ยาก ก็ต้องมีการผั่นเสียงคำร้องให้ได้ตรงตามวรรณยุกต์ การผั่นเสียงนั้น ต้องค่อย ๆ เปล่งเสียงช้า ๆ ให้คำค่อย ๆ ชัด โดยผั่นเสียงจากเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่ง คล้ายกับการผั่นวรรณยุกต์ กา ก่า ก้า ก๊า ก๋า แต่มีใช้ผั่นทั้ง 5 เสียง อาจผั่นแค่ 2-3 เสียง

18. ผ่อนเสียง

กลวิธีการผ่อนเสียงนั้นต้องออกเสียงตั้งแต่ดังแล้วค่อย ๆ ผ่อนให้เบาลง แต่เสียงไม่เพี้ยนไปจากเดิม ยังคงตรงถูกต้องตามทำนองเพลง ในการขับร้องเพลงไทย มีกลวิธีการผ่อนเสียงอยู่มาก เพื่อให้เกิดความไพเราะ

19. ม้วนเสียง ม้วนคำ

กลวิธีการม้วนเสียง ม้วนคำนั้น ต้องรวมคำร้องและการเอื้อนขมวดให้กระชับในบางตอน บางทีมีหลายตอนในเพลงหนึ่ง ๆ บางเพลงก็ไม่ใช่เลยก็มี

20. โยกเสียง

กลวิธีการโยกเสียงนั้นเป็นลีลาของการร้องที่มีการเปลี่ยนเสียงการร้องที่มีอยู่ในทำนองเพลงนั้น ๆ จากเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่ง แล้วกลับมาร้องเสียงเดิมอีกโดยต้องค่อย ๆ ปล่อยเสียงอย่างช้า ๆ มีการผ่อนเสียงบ้างให้เกิดความไพเราะนุ่มนวลน่าฟัง ไม่ใช่โยกเสียงให้สะดุดจะไม่เกิดความไพเราะ

21. โยนเสียง

กลวิธีการโยนเสียงนั้น หมายถึง การร้องเพลงในช่วงคำร้องและเอื้อนที่ต้องออกเสียงเน้นให้มีน้ำเสียงหนัก และกระแทกเสียงในบางตอน แต่ต้องสังเกตลีลาทำนองเพลง ความหนักเบา ช่วงจังหวะให้พอเหมาะพอดี ไม่ใช่โยนเสียงจนเกินจังหวะ การโยนเสียงนี้มีมากในเพลงสำเนียงมอญ

22. รวบเสียง

การรวบเสียง หมายถึง การร้องรวบ 2 เสียงเข้าด้วยกันให้ฟังดูแล้วไม่สะดุดหู การรวบเสียงนี้มีอยู่เสมอในเพลงไทย แต่มีมากในเพลงที่มีสำเนียงจีน

23. ลักจังหวะ ย้อยจังหวะ

กลวิธีการลักจังหวะและย้อยจังหวะมีอยู่ในการร้องเพลงไทย การลักจังหวะนั้นเป็นการร้องที่ไม่ให้ลงเสียงตามจังหวะ แต่ลงเสียงก่อนจังหวะ ตามปกติการร้องเพลงนั้นจะลงเสียงตามจังหวะตกของหน้าทับและจังหวะฉับ แต่ในบางเพลงมีการลักจังหวะ ในการร้องต้องลงเสียงก่อนจังหวะจึงจะเกิดความไพเราะ แต่การย้อยจังหวะนั้น การลงเสียงให้หลังจังหวะนิดหน่อย เรียกว่า ย้อยจังหวะ

24. เลื่อนไหล (ขึ้น ลง)

เสียงเลื่อนไหลนั้นบางที่เรียกว่าเสียงเพี้ยน บางครั้งเพี้ยนสูงคือเสียงเลื่อนไหลขึ้นสูงกว่าทำนองจริง บางครั้งเลื่อนไหลลงคือเพี้ยนต่ำกว่าทำนองจริง อย่างนี้ทำให้ไม่น่าฟัง รวม ๆ เรียกว่า “ร้องเพี้ยนเสียง” แต่ถ้าในบางเพลงมีความจำเป็นต้องร้องให้เลื่อนไหลจากเสียงหนึ่งไปยังอีกเสียงหนึ่งแต่ไม่เรียกว่าเพี้ยนก็มี กลับเป็นกลวิธีการทำเสียงเลื่อนไหลให้เกิดความไพเราะได้อีกอย่างหนึ่งคล้าย ๆ กับการโยกเสียงและโยนเสียงดังได้กล่าวไปแล้ว

25. เสียงสะดุด (หรือ “เสียงปริบ” ซึ่งคือเสียงสะดุดเบา ๆ)

กลวิธีการทำเสียงสะดุดนั้นเป็นวิธีเดียวกันกับการทำเสียงปริบ

26. เสียงหนัก เสียงเบา

กลวิธีการทำเสียงหนักเสียงเบา นั้น จะมีอยู่ในเพลงไทยทุกเพลง ทำได้ง่ายมาก คือ เสียงหนักก็ต้องออกเสียงให้ดังบางครั้งต้องกระแทกเสียง ส่วนเวลาทำเสียงเบาก็ต้องออกเสียงให้เบา ซึ่งไม่ยากในการออกเสียง แต่ต้องฝึกให้เหมาะสมถูกต้องตามลีลาทำนองเพลง

27. หางเสียง

หางเสียง คือ การออกเสียงคำร้องในบทเพลงไทย ตอนท้ายคำต้องลากเสียงให้ยาวกว่าปกติแต่อยู่ในลีลาทำนองของเพลงไม่ให้เพี้ยนเสียง การทำกลวิธี “หางเสียง” นี้มีเป็นบางตอนเท่านั้น ถ้าทำทุกตอนก็จะไม่ไพเราะ

28. เหนินเสียง

กลวิธีการเหนินเสียงคล้าย ๆ กับเสียงเลื่อนไหล แต่เลื่อนไหลไปในทางสูง คือเลื่อนเสียงจากเสียงต่ำไปเสียงสูงในเสียงเดียวกันหรือคนละเสียงก็ได้

29. โหนเสียง

กลวิธีการโหนเสียงนั้นต้องเปล่งเสียงไปในทางเสียงสูงคล้าย ๆ กับเหนินเสียง แต่การโหนเสียงนี้ ต้องพยายามดันเสียงเหมือนกับจะเสียงไม่ถึงแต่ดันไปให้ถึง หรือโหนไปให้ถึง กลวิธีอย่างนี้มีไม่มากนัก ไม่มีในทุกเพลง ส่วนมากจะมีในเพลงที่มีอารมณ์เศร้าและอยู่ในช่วงจังหวะที่ช้า จึงจะทำเทคนิคการโหนเสียงได้ดี

30. เสียงลอย

กลวิธีการทำเสียงลอยนั้น เวลาร้องทำเสียงจำไม่ลง ครูบางท่านเรียกว่าทำเสียงตึง ซึ่งต้องทำเสียงสูงแล้วให้ลอยไว้ไม่ลงเสียงมาเป็นเสียงอื่น หรือลงเสียงให้ต่ำลงมา

31. เสียงอาศัย (เสียงผี)

การทำเสียงอาศัย ต้องใช้เสียงที่สูงกว่าเสียงจริงออกเสียง โดยเปล่งเสียงออกทางปากและจมูก ทำให้เสียงที่ออกมาสั้นเบาว่าปกติ เสียงอาศัยนี้จะเกิดขึ้นต่อเนื่องมีความจำเป็นต้องใช้เสียงนี้ ซึ่งทำได้ยาก ส่วนมากจะไม่ค่อยใช้ บางท่านเรียกว่า “เสียงผี”

32. อมเสียง

กลวิธีการอมเสียง หมายถึงการร้องเพลงที่มีช่วงต่อเนื่องต้องหุบปากแต่ยังมีเสียงอยู่เรียกว่าอมเสียงในคำร้องบางตอนต้องหุบปาก แต่ถ้าหุบปากมากแล้วเสียงขาดตอน เพลงไม่ต่อเนื่อง จึงต้องใช้เทคนิคการอมเสียง

33. เสียงลงทรวง

กลวิธีการทำเสียงลงทรวงนั้นค่อนข้างยาก ส่วนมากนักร้องชายจะนิยมทำกลวิธีนี้นี้นักกว่านักร้องหญิง เพราะต้องใช้แรงกระแทกเสียงลงไปในลำคอและเลยลงไปถึงอกเพื่อให้เกิดความสั่นสะเทือน เสียงจะสั้นน้อย ๆ ฟังแล้วเกิดอารมณ์สะเทือนใจ เป็นกลวิธีที่ทำได้ยากอย่างหนึ่ง

34. เสียงพลั่ว

กลวิธีการทำเสียงพลั่วคล้าย ๆ กับการสับเสียงให้พลั่วไปมา การทำเสียงพลั่วอยู่ในตอนหางเสียง ซึ่งจะต้องสับเสียง 2-3 ครั้ง จึงจะเรียกว่าเสียงพลั่ว ถ้าสับแค่ครั้งเดียวเรียกว่าสับเสียง

35. เสียงเครือ

ตามปกติคนที่ไม่มีเสียงเครือโดยธรรมชาตินั้นไม่เหมาะสมที่จะร้องเพลง แต่กลวิธีการทำเสียงเครือนั้น จำเป็นต้องทำในเพลงที่มีอารมณ์เศร้าเพียงบางตอน โดยผู้ร้องต้องใส่อารมณ์ในการร้อง เสียงที่ออกมาจะเครือเล็กน้อย ฟังแล้วกินใจ การทำเสียงเครือนั้นค่อนข้างยาก ถ้าไม่สามารถใส่อารมณ์ในการร้องเพลงได้ก็ไม่สามารถทำเสียงเครือได้

36. ร่อนไปไม่ร่วง

กลวิธีการร้องร่อนไปไม่ร่วง มีไม่มากนักในการร้องเพลงไทย จะคล้าย ๆ กับเทคนิคการร้อง “ควงลง” แต่ร่อนไปไม่ร่วงนี้ จะร้องสะดุดทีละช่วงจากเสียงสูงลงมาเสียงต่ำ

37. สะบัดเสียง

กลวิธีการสะบัดเสียงจะอยู่ในตอนท้ายการเอื้อน จะมีการสะบัดเสียงในบางตอนเพื่อให้เกิดความไพเราะ ในช่วงการเอื้อน ท้ายการเอื้อนให้ลากเสียงยาวและสะบัดเสียง การสะบัดเสียงจะคล้ายกับการทำเสียงพลิ้ว แต่การทำเสียงพลิ้วจะต้องสะบัด 2-3 ครั้ง ต่อเนื่องกันดังที่กล่าวไว้แล้ว

38. ทิ้งเสียง

กลวิธีการร้องทิ้งเสียงนี้จะคล้าย ๆ กับการเน้นเสียง แต่การทิ้งเสียงนั้นร้องจบแต่ละคำจะหยุด ไม่มีเอื้อนท้ายคำต่อเหมือนกับทำเสียงให้ขาดไป

39. เสียงลอยจังหวะ

กลวิธีการทำเสียงลอยจังหวะคล้ายกับการทำเสียงลอย ดังได้กล่าวไปแล้ว แต่การทำเสียงลอยจังหวะนั้น คนร้องจะให้จังหวะตกตามหน้าทับก่อนจึงจะขึ้นร้องตอนต่อไป บางเพลงอาจหยุดร้องรอให้ได้ครบจังหวะหน้าทับแล้วจึงจะขึ้นร้องต่อ มีมากในเพลงประเภททยอย

40. บีบเสียง

การบีบเสียงหมายถึงการทำให้เสียงแหลมเล็กลง บางทีคนร้องเสียงใหญ่ไม่เหมาะสมกับลีลาของเพลงที่ร้อง ก็ต้องใช้กลวิธีการบีบเสียงเป็นบางตอน แต่บางครั้งทำแล้วไม่ไพเราะหรือเพี้ยนเสียงไปก็ไม่ควรทำ เพราะการร้องบีบเสียงฟังแล้วไม่สบายหู

41. กระหนกคอ

คำว่ากระหนกคอก็คือ เป็นการเปรียบเทียบลายกระหนกของไทยในความงดงามกับการขับร้องเพลงไทย เพราะลายกระหนกของไทยมีสัดส่วนเปรียบเทียบกับเพลงเถา มีลวดลายที่ตัวกระหนกและลายสะบัดงดงามคล้ายกับการเอื้อน มีสัดส่วนของเพลงไทยที่ต้องตกแต่งให้งดงามเช่นเดียวกัน

42. ประดิษฐ์คำ

การประดิษฐ์คำมีความหมายเช่นเดียวกับการปั้นคำ

43. กระดังหุ

หมายถึงเสียงที่ได้ยินแล้วไม่น่าฟัง ห้วน จ้า หรือเสียงแข็งเกินไป ฟังแล้วกระดังหุ การร้องเพลงแบบนี้ไม่มีเสียงหนักเบา ไม่ไพเราะ

44. นุ่มหุ

คำว่านุ่มหุ หมายถึงการร้องเพลงเมื่อฟังแล้ว นุ่มนวล น่าฟัง มีเสียง หนัก เบา มีการประดิษฐ์คำไม่จำเกินไป แตกต่างจาก “กระดังหุ”

45. สำเนียงเพลง

คำว่าสำเนียงเพลงนั้นจะมีอยู่ในทุก ๆ เพลง แตกต่างกันไปตามลีลาทำนองเพลงนั้น ๆ เช่น เพลงสำเนียงลาว ก็มีลีลาทำนองใกล้เคียงกับชาดลาว ที่เป็นบ้านใกล้เรือนเคียงเรา เพลงสำเนียงแขก ก็จะมีลีลาทำนองใกล้เคียงกับประเทศแถบอินเดีย เพลงสำเนียงพม่าก็จะมีลีลาทำนองใกล้เคียงกับทางประเทศพม่า เป็นต้น

สรุป

การขับร้องเพลงไทยเป็นศาสตร์ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการพัฒนา พลิกแพลง จนเกิดลักษณะเฉพาะ และวิธีการที่หลากหลาย ประกอบกับการสืบทอดการขับร้องเพลงไทยให้กับเยาวชน รุ่นหลังเป็นเรื่องยาก ส่งผลให้จำนวนผู้ขับร้องเพลงไทยลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด จึงควรมีการส่งเสริมและ ผลักดันให้มีการแก้ปัญหาในเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน

ผู้ที่สนใจในด้านการขับร้องควรมีความเข้าใจ ในเรื่องของหลักการขับร้องเพลงไทยให้กระจ่าง เพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และการปฏิบัติ และเข้าถึงสุนทรียะของการขับร้องเพลงไทยด้วยความเข้าใจ มากขึ้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2536). *การขับร้องเพลงไทย*. เอกสารประกอบการสอนวิชาดุริย 334 และ
วิชาดุริย 338. กรุงเทพมหานคร ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คณพล จันทน์หอม. (2539). *การขับร้องเพลงไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ท้วม ประสิทธิ์กุล. (2535). *หลักการขับร้องเพลงไทยเบื้องต้น หนังสือที่ระลึกงานศพนางท้วม ประสิทธิ์กุล*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อมรินทร์พรินต์ติ้ง.
- ส่วนงานวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2431). *รายงาน
การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การพัฒนามาตรฐานดนตรีไทย ด้านคุณภาพเสียงและรสมือและ
หลักทั่วไปของการขับร้องเพลงไทย*.